

Морш Я.І.

аспірант

Класичний приватний університет

Morsch Ya.I.

Postgraduate Student

Classical Private University

АНАЛІЗ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

ANALYSIS OF LOCAL BUDGETS EXPENDITURES IN THE CONTEXT OF FINANCIAL RESOURCES DECENTRALIZATION

Стаття присвячена розгляду та аналізу структури видатків місцевих бюджетів України як джерела отримання інформації щодо напрямів реалізації підтримки та стимулювання економічного розвитку держави. Акцентовано увагу, що на протязі 2007–2015 рр. спостерігалася динаміка до зростання фінансування сфери соціального захисту та соціального забезпечення, яка протягом аналізованого періоду зберігала лідируючу позицію та тенденцію до збільшення. Фінансування стимулювання економічної діяльності 2007–2014 рр. характеризувалося сталою динамікою до зменшення і лише за підсумками 2015 р. наявне зростання видатків. Однак, зазначено, що основними видатками місцевих бюджетів залишаються видатки на освіту, здійснення соціального захисту та соціального забезпечення населення та охорону здоров'я. За підсумками першого року практичної реалізації децентралізації, на рівні місцевих бюджетів спостерігалася збільшення обсягу видатків та відносного показника структури капітальних видатків. Зроблено висновок щодо незначних, однак наявних трансформацій у формуванні видатків місцевих бюджетів у процесі впровадження децентралізаційних процесів.

Ключові слова: фінансова політика, бюджет, видатки, децентралізація, економічний розвиток.

Постановка проблеми. Посилення економічної та соціальної напруженості в країні стимулює підвищення уваги до особливостей формування та реалізації фінансової політики держави. Основний інтерес громадськості та політикуму зосереджувалися саме на бюджетній та податковій політиці як інструментів нівелювання економічних дисбалансів та стимулювання економічного розвитку держави. Це і породжувало посилення наукової інтересу до даних сфер. Практичне впровадження політики децентралізації фінансових ресурсів створюють умови для розгляду та аналізу фінансової політики, зокрема, у сфері формування та реалізації видатків місцевих бюджетів, а також визначення впливу на зміну структури видатків зведеного бюджету України як головного документу, що ілюструє напрями підтримки та стимулювання економічного розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий інтерес до проблематики формування видаткової частини бюджету як інструменту стимулювання економічної діяльності, інноваційного процесу та створення підґрунтя для економічного зростання відображено у роботах С. Юрія, І. Луніної, І. Лютого, О. Озерчук, Л. Тарангул, М. Ливдар, Д. Серебрянського, А. Вдовиченка. Приділено увагу розробці цього питання і В. Гейцем, В. Федосовим, В. Опаріним.

Розгляд особливостей формування бюджетної політики країни, зокрема, її видаткової частини відображено у дослідженнях вітчизняних науковців. Так, у працях Л. Лисяк знайшло відображення концептуальних засад реалізації бюджетної політики та особливостей формування та реалізації бюджетної політики України у сфері державних видатків. У напрацюваннях І. Лук'яненко приділено увагу аналізу та моделюванню основних статей видатків, зокрема, і місцевих бюджетів, України.

Однак, динаміка макроекономічних показників та тенденція до посилення соціального напруження в країні

створюють підґрунтя для подальшого розгляду проблематики формування та реалізації бюджетної політики, зокрема, її видаткової частини.

Постановка завдання. Метою роботи є розгляд та аналіз динаміки статей здійснення видатків місцевих бюджетів держави з метою визначення наявності практичного впливу процесу децентралізації на основні напрями фінансування видатків та визначення наявності загальної зміни у структурі видатків зведеного бюджету України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Видатки держави представляють собою важливу складову формування економічної системи держави, здійснення підтримки галузей виробництва, стимулювання інноваційного розвитку, забезпечення соціального захисту населення, впливу на кон'юнктуру ринку. Саме за синергетичної взаємодії видаткових важелів фінансової політики з податковою та соціальною, можливо стимулювати економічний розвиток держави. Важливою складовою створення фінансової політики економічного розвитку держави справляє підхід до формування видатків на рівні як консолідованого бюджету, так і місцевому.

Протягом 2007–2012 рр. загальний обсяг видатків місцевих бюджетів характеризувався сталою динамікою до зростання (табл. 1). Зокрема, у 2012 р. загальна сума видатків становила 221,23 млрд. грн., однак 2013 р. наявне зменшення – до 218,24 млрд. грн. Було зменшено видатки на охорону здоров'я, економічну діяльність, однак найсуттєвішим стало зменшення обсягів видатків на ЖКГ відносно попереднього року. Так, у 2012 р., на ЖКГ було виділено 19,68 млрд. грн., що на 11,32 млрд. грн. перевищило показник 2011 р. Фактичний обсяг видатків 2013 р. склав 7,61 млрд. грн., але у 2014 р. та 2015 р. показники зросли до 17,7 млрд. грн. та 15,68 млрд. грн. відповідно.

Основними статтями видатків місцевих бюджетів протягом 2007–2015 рр. було фінансування освіти, соціального захисту та соціального забезпечення населення та

охорони здоров'я. Проте динаміка зміни обсягів витраток демонструвала певні коливання. У 2014 р. на освіту було виділено на 3,16 млрд. грн. менше відповідно до 2013 р. і фактично становило 71,43 млрд. грн. Однак, вже 2015 р. з бюджету було виділено 84 млрд. грн., що перевищило розмір витраток 2013 р. на 9,4 млрд. грн., хоча відносний показник структури у витатках знизився з 31,96% 2014 р. до 30,33% (рис. 1) у 2015 р.

Витатки на соціальний захист та соціальне забезпечення характеризувалися динамікою до зростання протягом 2007–2015 рр. Значний приріст обсягів витраток відбувся за результатами 2011 р. – на 6,67 млрд. грн. перебільшивши 2010 р., що фактично складало 41,89 млрд. грн. проти 35,22 млрд. грн. відносно попереднього року. У 2014 р., на здійснення соціального захисту було виділено 57,45 млрд. грн., а вже 2015 р. витатки було здійснено у розмірі 72,64 млрд. грн. Відносний показник структури також демонстрував висхідну динаміку і за результатами 2015 р. становив 26,23% (рис. 1) проти 25,7% у 2014 р. та 25,9% у 2013 р.

Витатки на економічну діяльність не характеризуються суттєвістю фінансування порівняно з витатками на соціальний захист, освіту та охорону здоров'я. Так, протягом 2007–2015 рр., відносний показник структури демонстрував динаміку до зменшення. У 2015 р. показник мав розмір 6,9%, що є найбільшим за 2012–2015 рр., однак порівняно з 2007 р. – 11,17% є незначним.

В рамках реалізації процесів децентралізації фінансових ресурсів особливої уваги потребує розгляд динаміки обсягу витраток за економічною класифікацією: капітальних витраток та поточних за визначенням їх відносного показника у структурі витраток місцевих бюджетів.

Відповідно до положень Інструкції щодо застосування економічної класифікації витраток бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету, капітальними витатками є «витатки, які спрямовуються на придбання основного капіталу, необоротних активів, на капітальні інвестиції, капітальний ремонт; на створення державних запасів і резервів; на придбання капітальних активів; невідплатні платежі,

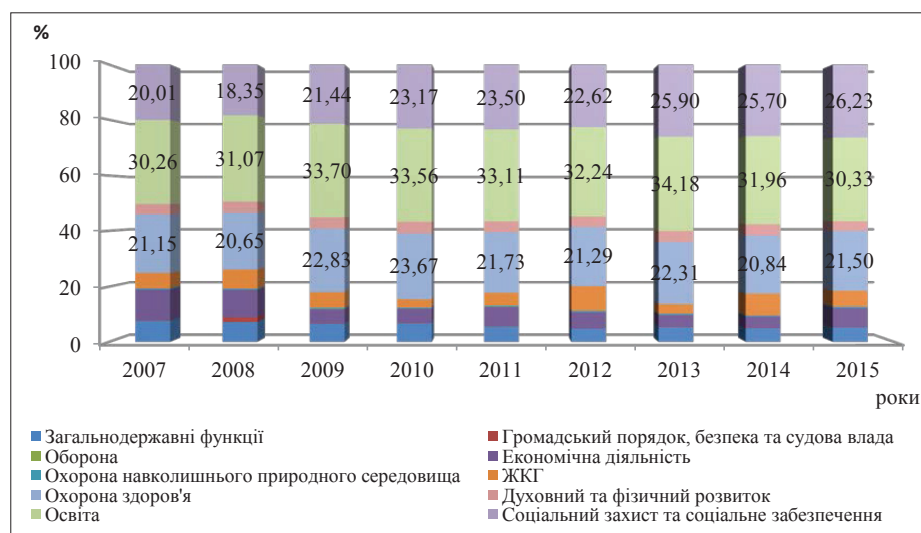

Рис. 1. Динаміка відносного показника структури витраток місцевих бюджетів за функціональною класифікацією

Примітки: без врахування міжбюджетних трансфертів

Джерело: сформовано на основі даних [2]

Таблиця 1

Обсяги фактичних витраток місцевих бюджетів за функціональною класифікацією

Статті витратків, млрд. грн.	Період, роки								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Загальнодержавні функції	7,36	9,06	8,31	10,21	9,88	10,58	11,60	11,02	14,53
Громадський порядок, безпека та судова влада	0,13	2,21	0,19	0,25	0,22	0,21	0,22	0,25	0,32
Економічна діяльність	10,77	12,63	6,46	7,80	12,35	12,98	9,46	9,23	19,12
Охорона навколишнього природного середовища	0,43	0,53	0,71	0,58	0,88	1,16	1,00	0,88	1,48
ЖКГ	5,18	8,52	7,23	4,59	8,36	19,68	7,61	17,70	15,68
Охорона здоров'я	20,40	26,19	29,03	35,99	38,74	47,10	48,69	46,57	59,55
Духовний та фізичний розвиток	3,70	5,00	5,11	6,36	6,92	8,15	8,55	8,99	9,61
Освіта	29,18	39,41	42,85	51,02	59,02	71,32	74,60	71,43	84,01
Соціальний захист та соціальне забезпечення	19,30	23,27	27,26	35,22	41,89	50,05	56,52	57,45	72,64
Всього витратків	96,46	126,83	127,14	152,02	178,27	221,23	218,24	223,51	276,94

Примітки: без врахування міжбюджетних трансфертів

Джерело: сформовано на основі даних [2]

компенсацію втрат, пов'язаних з пошкодженням основного капіталу» [6].

Поточні видатки представляють собою видатки, які спрямовуються на виконання бюджетних програм та забезпечують поточне функціонування бюджетних установ, проведення досліджень, розробок, заходів та надання поточних трансфертів населенню і підприємствам (установам, організаціям) [6].

В рамках практичної реалізації процесу децентралізації з 2015 р., зміна структури викликає інтерес, адже відповідно до положень п. 3. ст. 71 Бюджетного кодексу України капітальні видатки бюджету розвитку мають спрямовуватися на [3]:

- соціально-економічний розвиток регіонів;
- виконання інвестиційних проектів;
- будівництво, капітальний ремонт та реконструкцію об'єктів соціально-культурної сфери і житлово-комунального господарства;
- будівництво газопроводів і газифікацію населених пунктів;
- будівництво і придбання житла окремим категоріям громадян відповідно до законодавства;

– збереження та розвиток історико-культурних місць України та заповідників;

– будівництво та розвиток мережі метрополітенів, придбання вагонів для комунального електротранспорту; розвиток дорожнього господарства;

– придбання шкільних автобусів та автомобілів швидкої медичної допомоги; комп'ютеризацію та інформатизацію загальноосвітніх навчальних закладів;

– природоохоронні заходи; інші заходи, пов'язані з розширенням відтворенням.

Протягом 2007–2015 рр. обсяги поточних видатків переважали над капітальними (табл. 2). Найбільше значення відносний показник структури мав у 2007 р. і становив 21,46% (табл. 3) або 22,5 млрд. грн. (табл. 2). У 2008 р. фактично на капітальні та поточні видатки було направлено 25,9 млрд. грн. та 113,01 млрд. грн.

Значного збільшення обсяг капітальних видатків зазнав за результатами 2015 р. Так, загальний обсяг видатків становив 280,1 млрд. грн., з них 32,2 млрд. грн. або 11,49% – капітальні та 247,9 млрд. грн. або 88,51% – поточні.

В реаліях сьогодення звертає увагу влучно сформувано цілі фінансової політики І. Лук'яненко: «держава має

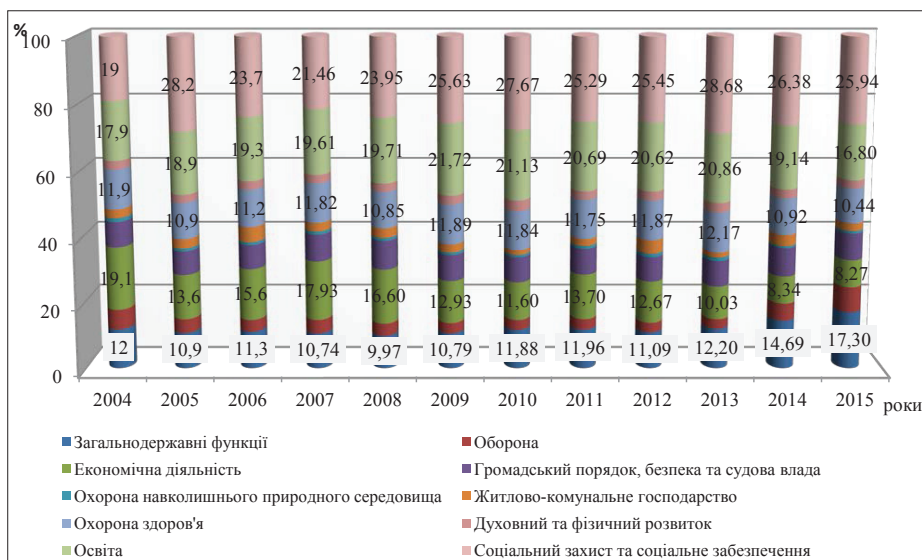

Рис. 2. Динаміка відносних показників структури видатків
Зведеного бюджету України за функціональною класифікацією

Джерело: складено та розраховано на основі даних [2; 4]

Таблиця 2

Обсяги фактичних видатків місцевих бюджетів за економічною класифікацією

Статті видатків, млрд. грн.	Показники, роки								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Поточні видатки	82,4	113,1	124,8	146,5	163,6	206,4	205,6	211,7	247,9
Капітальні видатки	22,5	25,9	11,4	13,3	17,4	16,2	14,2	13,9	32,2
Всього видатків	104,9	139,0	136,3	159,8	180,9	222,6	219,9	225,6	280,1

Джерело: складено на основі даних [2]

Таблиця 3

Відносний показник структури видатків місцевих бюджетів за економічною класифікацією

Статті видатків, %	Період, роки								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Поточні видатки	78,54	81,37	91,61	91,70	90,39	92,71	93,52	93,82	88,51
Капітальні видатки	21,46	18,63	8,39	8,30	9,61	7,29	6,48	6,18	11,49
Всього видатків	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Джерело: розраховано на основі даних [2]

будувати свою фінансову політику, головним завданням якої є пошук оптимальної моделі перерозподілу фінансових ресурсів з метою прискорення зростання матеріального виробництва і добробуту населення» [5, с. 3]. А це можливо лише за збільшенням витраток на стимулювання економічного розвитку держави.

Результати від реалізації децентралізації мали також вплинути на структуру витраток консолідованого бюджету держави. Однак, суттєвих змін не відбулося (рис. 2). Превалювання витраток соціального захисту та соціального забезпечення населення над іншими статтями витраток, збільшення обсягів фінансування загальнодержавних функцій та одночасне зменшення відносного показника економічної діяльності у структурі витраток консолідованого бюджету країни, ілюструє необхідність подальшої роботи над практичним впровадженням процесу децентралізації.

Крім того, формування структури витраток на рівні зведеного бюджету країни, створює основу для практичної реалізації на місцевому. Тому, є необхідність першочергового перегляду та зміщення акцентів структури витраток зведеного бюджету країни з метою формування на рівні місцевих бюджетів витраток розвитку.

Основними статтями витраток Зведеного бюджету України протягом 2007–2015 рр. були витрати на соціальний захист та соціальне забезпечення. Витрати на сти-

мулювання економічної діяльності, які протягом 2007–2009 рр., 2011–2012 рр., були одними з ключових позицій фінансування, характеризуються динамікою до зменшення. Натомість витрати на забезпечення виконання загальнодержавних функцій невідмінно зростали протягом зазначеного періоду.

Висновки з проведеного дослідження. За результатами першого року практичної реалізації процесу децентралізації, суттєвої зміни витраток місцевих бюджетів не відбулося. Основними напрямками фінансування залишаються витрати на соціальний захист та соціальне забезпечення, освіту, охорону здоров'я. Зі значним відривом від зазначених статей витраток, відбувається фінансування економічної діяльності. Проте, у 2015 р. вперше починаючи з 2009 р. відносний показник структури капітальних витраток місцевих бюджетів демонстрував обсяг вище 10%. За даними консолідованого бюджету країни, переміщення акцентів та зміна структури витраток у державі за даний період не відбулося. За результатами 2015 р. можна зробити висновок щодо незначних, однак наявних трансформацій у формуванні витраток місцевих бюджетів у процесі впровадження децентралізаційних процесів. В подальшому, за умови збільшення обсягів витраток на економічну діяльність та за рахунок збільшення капітальних витраток можливо створити підґрунтя для економічного розвитку держави.

Список літератури:

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Виконання державного бюджету. Веб-портал Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>
3. Про бюджетну класифікацію: Наказ Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]: Міністерство Фінансів України від 14.01.2011 р. № 11. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0604201-01>.
4. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/index>
5. Лук'яненко І.Г. Системне моделювання показників бюджетної системи України: принципи та інструменти. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – 542 с.
6. Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації витраток бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету: Наказ Міністерства фінансів України від 12.03.2012 р. № 333 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0456-12/ed20160112>

Анотація. Стаття посвячена розгляду та аналізу структури витраток місцевих бюджетів України як джерела отримання інформації про напрямки реалізації підтримки та стимулювання економічного розвитку держави. Акцентовано увагу на тому, що в період 2007–2015 гг. спостерігалась динаміка зростання фінансування сфери соціального захисту та соціального забезпечення, яка в період аналізуваного періоду, зберігала лідерську позицію та тенденцію до збільшення. Фінансування стимулювання економічної діяльності 2007–2014 гг. характеризувалося стійкою динамікою зменшення і тільки по итогам 2015 г. має місце зростання витраток. Однак відзначено, що основними витратами місцевих бюджетів залишаються витрати на освіту, реалізацію соціального захисту та соціального забезпечення населення і охорону здоров'я. По итогам першого року практичної реалізації децентралізації, на рівні місцевих бюджетів спостерігалось збільшення обсягу витраток і відносного показника структури капітальних витраток. Сделан вывод о незначительных, однако имеющих трансформаций в формировании расходов местных бюджетов в процессе внедрения децентрализованных процессов.

Ключевые слова: фискальная политика, бюджет, расходы, децентрализация, экономическое развитие.

Annotation. The article is devoted to the consideration and analysis of the structure of local budgets expenditures of Ukraine as a source of information on the directions of implementation of support and stimulation of the state economic development. It is emphasized that during the period of 2007–2015 there had been dynamics to the increase of financing of the social protection and social security sphere, which had maintained a leading position and tendency to increase during the analyzed period. The financing of the economic activity stimulation in 2007–2014 was characterized by a steady decreasing dynamics and only according to the results of 2015 there was an increase in expenditures. However, it is noted that the main expenditures of local budgets remain expenditures on education, implementation of social protection and social security of the population and health care expenditures. According to the results of the first year of practical implementation of decentralization, there was an increase of expenditures volume and of a relative indicator of the capital expenditures structure at the level of local budgets. It was concluded that there are minor, but noticeable transformations in the formation of local budgets expenditures in the process of decentralization processes implementation.

Key words: fiscal policy, budget, expenditures, decentralization, economic development.